

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Таклиф ва мулоҳазалар

БОЛАЛАРГА ТАШКИЛОТ КЕРАК

Турмушимиздаги иқтисодий қийинчиликлар жамоат ташкилотлари фаолиятларини эътибордан биров четда қолдирди. Айниқса, бир вақтлар кўпгина фойдали, қизиқарли ишлар ташаббускорлари бўлган болалар ташкилотига эътибор сусайди. Аммо ташкилот болаларники экан — улар ташлаб кетишмади. Бугунги кунда бизнинг вилоятда, қўшни вилоятларда турли номлар остида болалар ва ўсмирлар ташкилотлари ёки уларнинг бошланғич гуруҳлари иш олиб боришмоқда. Қувонарлиси шундаки, ҳар ким ўз эрки, истаги, хоҳиши бўйича, Асосий иш йўналишлари, бошқа жумҳуриятлардан ўрганган тажрибалари асосида иш юритишмоқда ва уларга ўқувчи-ёшлар эргашиб боришяпти. Ачинарлиси шундаки, кенг кўламли, ёшларни фойдали ишларга ўргатувчи ташаббусларни бошлаш учун уларда на маблағ бор, на ёрдам берувчилар. Шу ҳолда ҳам улар ташкилот ишини олиб боришяпти.

Тўрт йилдан буён ўз фаолиятини давом эттириб келаётган бизнинг Боғдод тумани болалар ва ўсмирлар уйида бугунги кунда тўққизта тўғарак мавжуд бўлиб, уларда тумандаги 320 нафардан зиёд болалар турли машғулотлар билан банддирлар. Тумандаги 50та мактабда ҳам болалар ва ўсмирлар уйининг бошланғич жамоалари иш олиб бормоқда. Болаларнинг бўш вақтларини тўғри ташкил этиш, фойдали ишлар билан шуғулланишларига имкон яратиб бундай ижодхона 1989 йилда ўз ҳисоб сўрадини очган. Бугунги кунда сўрада 17 минг сўмдан зиёд маблағ бор. Бу маблағни болалар ўз меҳнатлари билан — темир-терсақ, макулатура, данак йиғиб топишган. Бошқа тумандагилардан фарқли болалар ўз ишлаб топган пулларини халқ таълими бошқармасига эмас, ўзларининг болалар ва ўсмирлар уйидаги ҳисоб сўралигига ўтказадилар. Маблағ баъзи тадбирларни ўтказишга, тўғараклар учун керакли нарсаларни сотиб олишга, мукофот ва совғалар олишга ишлатилаяпти.

Айтиб ўтганимдек, болалар ва ўсмирлар уюшмаси бугунги кунда ўтиш даврининг энг оғир кунларини бошидан ўтказмоқда. Ишни яхши ташкил этиш учун тажриба ҳам, маълумотлар ҳам, ҳужжатлар ҳам етарли эмас. Иш ҳақининг озлиги сабаб етакчилар тез-тез ўзгариб туради. Бу ҳам бошланган ишнинг охирига етмай қолишига сабаб бўлаяпти...

Мен буларни айтишимдан мақсад бугун ҳар қандай қийинчиликларга қарамай болалар ташкилоти ўз фаолиятини сусайтирмаётганини эслатиб ўтишдир. Болаларга ташкилот жуда керак. Шундай экан, унинг тарқаб кетиши олдини олишимиз зарур.

Шу ўринда бир фикрни барча ўқувчи газетхонларга ташламоқчиман. Бизнинг болалар ва ўсмирлар уйимиз 1992 йилнинг январь ойида 450 ўринли янги бинога кўчиб ўтган эди. Худди шу бинода туманининг ёш табиатшунослар, ёш техниклар станциялари ҳам фаолият кўрсатишди. Бундай олиб қараганда ҳар уччала ташкилотнинг олиб бораётган иши, ундан кўзланган мақсади битта — болаларни бирон фойдали ишга ўргатиш, уларнинг бўш вақтларини тўғри ташкил этиш. Аммо ҳар уччаласида учта раҳбар уч хил молиявий ишлар билан банд. Шу сабаб ҳам уларни бир ташкилот сифатида жамласа яхши иш бўлар эди. Масъулият, жавобгарлик ҳам, молиявий қудрати ҳам ортар эди. Бу эса мактабдан ташқари муассасаларнинг ишини янада яхшилашга кўмаклашади.

Саҳобиддин ОРТИҚОВ,
Фарғона вилояти, Бағдод туманидаги
Болалар ва ўсмирлар уйи директори.

Тасаввуринг завқи бир олам,
Қувон фақат, қулгуга айлан.
Сўқмоқлардан қоқилмай ўтгин
Яхшиларнинг меҳрига бойлан.

А. МУҲСИМОВ туширган сурат.

Шикоятга... ўрин бор

Фойдаси бўлмади

БИЗ 9-СИНФДА ўқиймиз. Ўқитувчиларимизни жуда ҳурмат қиламиз. Аммо география ўқитувчимиз...

Синфга кириб келишлари билан саломлашгани ўрнимиздан турсак, "Ана шундай — дарснинг охиригача тик турасанлар, танаффусга чиқмайсанлар", дейди. Бирон нотўғри иш қилган болани уради, айтиб бўлмайдиган гаплар билан ҳақоратлайди.

Ўқитувчимиз 24-25 ёшларда. Баъзан дарс пайти ўзи тенги йигитлар келиб, олиб кетишади. Биз эса икки соатлаб бўш қоламиз. Дардимизни мактаб директорга айтгандик. Аммо фойдаси бўлмади... Биз бундай ўқитувчининг қўлида ўқишни истамаймиз.

Бухоро шаҳридаги 32-мактабнинг 9-синф ўқувчилари.

Аҳиллик қайга йўқолди?

СЕВИМЛИ газетам "Тонг юлдузи"ни мунтазам ўқиб бораман. Тенгдошларимнинг ўз мактаблари, синфлари, аҳиллик билан бирор тадбир, кеча ўтказганликлари ҳақидаги мақолаларини ўқиб, ҳавасим келади. Негаки, бизнинг синфимизда аҳиллик йўқ. Бир-бирлари билан уришиш, камситиш, ҳақорат қилиш — синфимиз ўқувчиларига одат бўлиб қолган. Нафақат ўғил болалар, қизлар ҳам улардан қолишишмайди. Дугоналаримнинг бир-бирларини "ҳаром" дея ҳақорат қилишларини кўриб, хафаланиб, ўйга толаман: синфдошларим нимани бўлиша олмай уришишаркан-а? Авваллари бунчалик эмасди-ку, орамиздаги аҳиллик қайга йўқолди?

Шовра ҚУЧҚОРОВА,

Фарғона вилояти, Киров тумани, Деҳқонтўда қишлоғи.

Э-воҳ, яна шанбалик!..

ХАДЕМАЙ қиш ўтиб, баҳор келади. Бу фасл ўзининг жозибadorлиги, ҳаммаёқни гулу яхшилликка ўраши билан кишиларни мафтун этади. Аммо бизни биров ташвишга солади.

Узингизга маълум куз, баҳорда қишлоқ аҳлининг экин-тикин ишлари кўпаяди. Томорқани экишга тайёрлаш, кўча-куйларни тозалаш керак. Имкони борича кўпроқ экин экиш керак. Чунки ортиқчасини бозорга олиб чиқамиз. У эса хўжаликка катта моддий ёрдам. Аммо бунга сира иложимиз йўқ. Мактабимизда ёлгон демангу ҳафтанинг тўрт кунинда шанбалик. Ҳали у ерни тозалаймиз, ҳали бу ерни. Бормасак, мактаб маъмурияти катта линейкада уялтиради.

Қарабсизки, барча ишлар шанба, якшанба кунларига қолиб кетади. Отам ҳам, онам ҳам давлат ишида. Дам олиш кунлари улар биров ҳордиқ чиқаришсин, деб ҳаракат қиламизу бунинг иложи йўқ. Ҳафта давомида йиғилган ишларни бажариш керак.

Шанбаликларга қарши эмасмиз. Улар ўзимизнинг илм даргоҳи обод, озода бўлишига кўмаклашади. Аммо ҳаддан зиёд шанбалик ҳам зарардан бошқа нарса эмас.

ЖАМОЛ

Сирдарё вилояти, Гулистон шаҳри.

Жарчи отига улоқни ўнгариб олганича
қўлқаричиларга қарата овоз солди:
"Солимига бир қўй-й-й..." Бу хабарни
эшитган чавандозларнинг кўзларида ўт
чақнаб, этлари жимирлаб, унинг ортидан
от солишди.

Бу галги кўпқарига отахон ўз набирасини
қўшмоқчи. "Унинг ғайрати бор. Чунки
кўпқарига юрагида ўти, билагиди кучи борлар
қатнашади", дейди ота.

Довруғинг юртга кетсин, чавандоз бола!

Д. Аҳмад суратга туширган.

ЧАВАНДОЗЛАРИ БОРДИР БУ ЮРТНИНГ

Тандир ясаш учун гилвата тупроғи ҳамда эчки юнги зарур бўлади. Дастава ал лой обдон пиштилиди. Бир кун давомида қотирилган лой мисдан ясалган махсус мослама ёрдамида текисланиб, тандир шаклига келтирилади.

"ТАНДИРЧИЛАР"

2-бет

Яқинда Амриқода уй юмушларини тақсимлаш бўйича ўтказилган кенг қамровли тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ўтмишга қараганда ҳозирги пайтда болалар уй юмушларига қамроқ қарашадиган бўлиб қолишган экан.

"БОЛАЛАР ЮМУШИМИ БУ?"

3-бет.

Бир соддага болалар тош отишбди. Содда болалардан қочиб бораётганида ёш бола кўтариб келаётган аёлга рўпара келиб қолибди. У ҳеч нарсдан ҳеч нарса йўқ аёлнинг қўлидан болани тортиб олиб, кетига тушира кетибди...

"ХИКОЯТЛАР"

4-бет.

Хунар — хунардан унар

Едимда бор, болалик чоғларимда эски маҳаллалардаги ҳовлилардан бирида яшар эдик. Уйимизга бир девор кўшни бўлиб Турсун хола деган бир онахон ёлғиз яшарди. Ҳеч кими бўлмагани учунми, ойм ҳар куни бир коса овқат чиқаришни канда қилмасдилар. "Барака топинглар, болаларим, бугун қозон осмай қўя қолгандим", — дерди онахон ҳар гал. Ҳар куни қозон осмасаларда, кунда бўлмаса, кунора бир тандир қилиб нон ёпишларига ҳаммамиз кўникиб қолгандик. Турсун хола тандирга ўт қалади дегунча, маҳалламиз болалари унинг атрофини ўраб олишарди. Турсун холанинг "ҳарс-ҳарс" қилиб ҳамир қоришларино тандир тафтидан

сўроққа тутама яна.

— Э-э болажонимей, бошимни қотириб юбординг-ку! Катта бўлсанг, ўзинг билиб оласан. Ундан кўра мана бу кулчаларни иссиқлигида совуқ сувга бўктириб еб олгин-чи!

Кейин, иккита нонни у кўшнига, иккитасини бу кўшнига чиқартириб юборардилар. Ўзларига эса бир-икки дона нон қоларди, холос. Ҳар гал шундай, Турсун холанинг ҳар бир ҳаракатини зўр қизиқиш билан кузатардим. Қўлимдаги қип-қизариб пишган кулча нонларга, олов тафтидан чўгга айланган тандирга боқиб ўз-ўзимни саволларга кўмиб ташлардим. Қанчалик ўйламай, тандирнинг

туйғандек бўлиб кетаман. "Беихтиёр ўша дамларга, шўх-шодон, Турсун холанинг "бошини қотириб" юрган онларимга қайтгим келади. Ўша кезларда мурғак тасаввуримга сиғдира олмаган саволларимга жавоб ахтараман...

Йўлингиз тушиб, шаҳримиздаги Чор-Су бозорининг ёнбошига ўтиб қолсангиз, ўзингизни қадимий Тошкентга, эски шаҳарга тушиб қолгандек ҳис қиласиз. Темирчилару мисгарлар, тандирчилару наққошлар, дурадгорлару чегачилар ҳамма-ҳаммасини шу ердан топасиз. Улар ота-боболаримиз касб-корларининг сулоласи.

Расталар оралаб тандирчилар томон йўналдим. Пастқамгина хоналарда лой пишитаётган йигитлардан бири бизга пешвоз чиқди: "Хизмат, опажон? Тандир керакми?" Мақсадимизни билгач, ўзини таништирди:

— Абдували Муҳаммедов, тандирчиман.

Кўринишидан жуда ёш бўлган Абдувалининг тандир ясашига шўхбалагандек бўлганимизни пайқадими, ўзи суҳбатни бошлаб берди.

— Тандирчилик бизга отамерос касб. Эсимни танибманки, шу ишнинг ичидаман. Болалик чоғларимда лой пишитишда дадамга ёрдамлашиб юрардим. Қўлим анча келишиб қолганлигини пайқаган дадам андижонлик Мўйдин ака деган устага шогирдликка бердилар. Кейин-кейин ўзим мустақил ясай бошладим.

— Тандирларнинг ясалиш

жарени ҳақида ҳам гапириб берсангиз, — кўп йиллардан бери мени ўйлантириб юрган саволимни бердим.

— Тандир ясаш учун гилвата тупроги ҳамда эчки юнги зарур бўлади. Даставвал лой обдон пиштилиди. Бир кун давомида қотирилган лой маҳсус мослама ёрдамида текисланиб, тандир шаклига келтирилади. Сўнгра оловда пишитилади. 4 кундан кейин қарабсизки, тандир тайёр-да!

— Абдували, сиз шундай ҳикоя қилаяпсизки, гапингиз оҳангига қараганда тандир ясаш унчалик қийинмасга ўхшайди?

— Бу касбнинг машаққатини, фақат тандирчиларгина билишади. Ёшлиқдан қон-қонимизга сингиб кетганми, тандирчилик қилмасам, турулмайман. Тошкент Давлат муаллимлар олийгоҳида таҳсил оламан. Келгусида эса ўқитувчилик қилиш билан бирга ота касбимни ҳам давом эттириш ниятидаман.

— Шогирдларингиз ҳам бордир?

— Ҳозирча йўқ. Ҳали ўзимни устозлик даражасига етган, деб ҳисоблаёлмайман. Насиб этиб, бола-чақали бўлсам, фарзандларимнинг ўз-ўзидан менга шогирд бўлиб енимга киришларига ишончим қомил.

Нимаси кўп, ўзбекнинг тўйу маъракаси кўп. Шодиёнасида ҳам, қайгули кунларида ҳам дастурхон безаги — тандир нон. Шундай экан, бизлар учун нон қанчалик азиз бўлса, унинг бунёдкорлари новвойлару тандирчилар ҳам шунчалик ардоқлидирлар. Ота-боболаримиз касб-корларини меҳр билан улуглаб келаётган Абдували сингари ёшларнинг ҳам шогирдлари жуда кўп бўлишига, тандирчилар сулоласининг давомийлигига умид қиламиз.

Феруза ЖАЛИЛОВА
Тошкент шаҳри.

Тандирчилар

юзлари бўғриқиб нон ёпишларини кузата туриб, ачиниб кетардим:

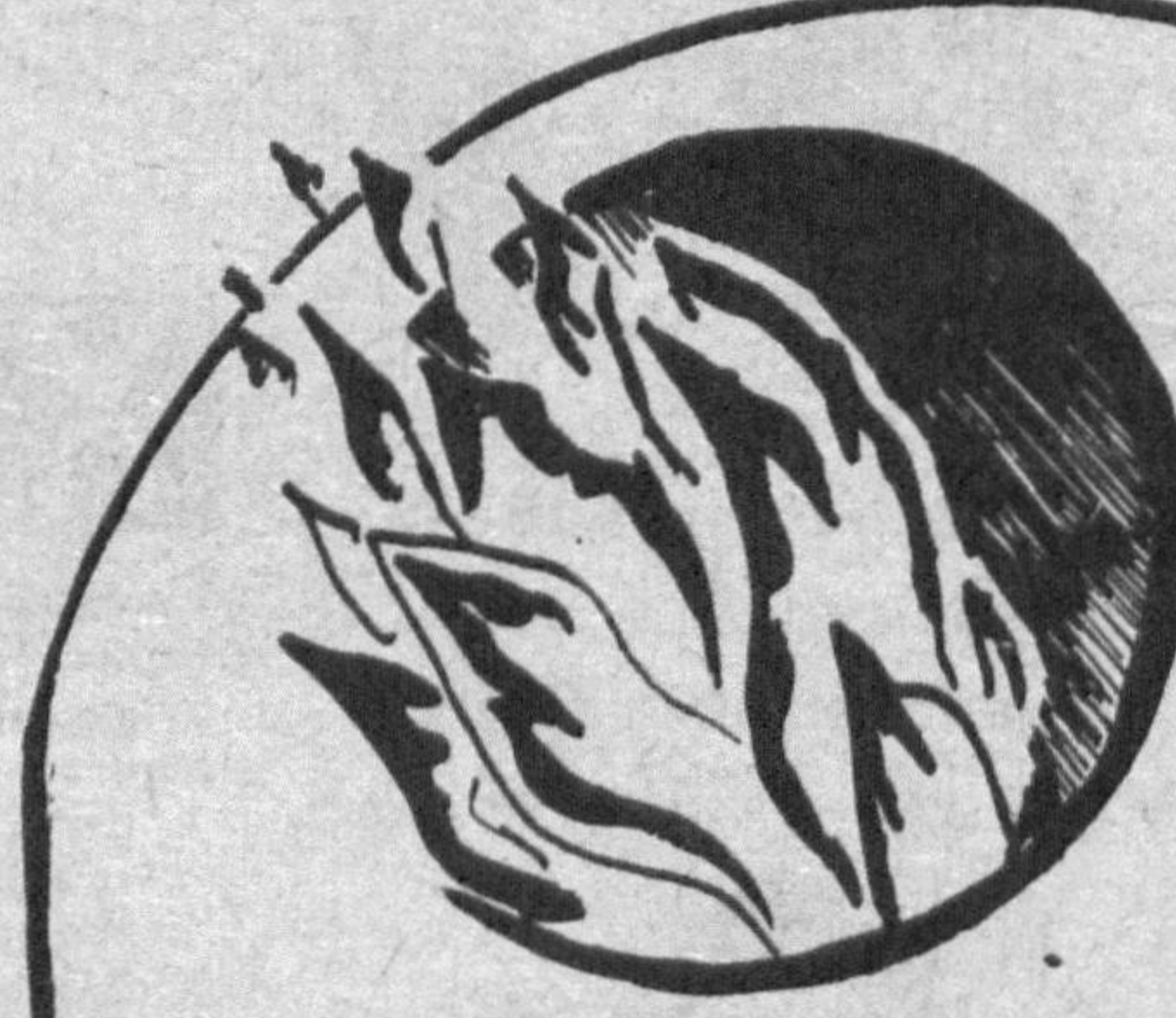
— Бувижон, сизга нима азоб қийналиб нон ёпиб. Мен дўжонга нонга кетаяпман, сизга ола келамаман.

— Йўқ болажоним, магазиннинг бўлкасини есам, жигилдоним қайнайди, — дердилар доим, — тандирда ёпилган нонга не етсин?!

— Бувижон, жигилдон ўзи нима? У қаерда бўлади? —

нимадан, қандай ясалганлигини, шунча қиздирилса ҳам нима учун ёрилиб кетмаслигини мурғак тасаввуримга сиғдира олмасдам...

Кейинчалик эски ҳовлилар бузилиб, биз ҳам кўп қаватли уйларга кўчиб ўтдик. Орадан анча йиллар ўтди. Бизлар ҳам улғайиб қолдик. Лекин, ҳали-ҳануз нон еганимда Турсун холанинг гаплари едимга тушади. Сувга ботириб-ботириб еган кулчаларимнинг тамини

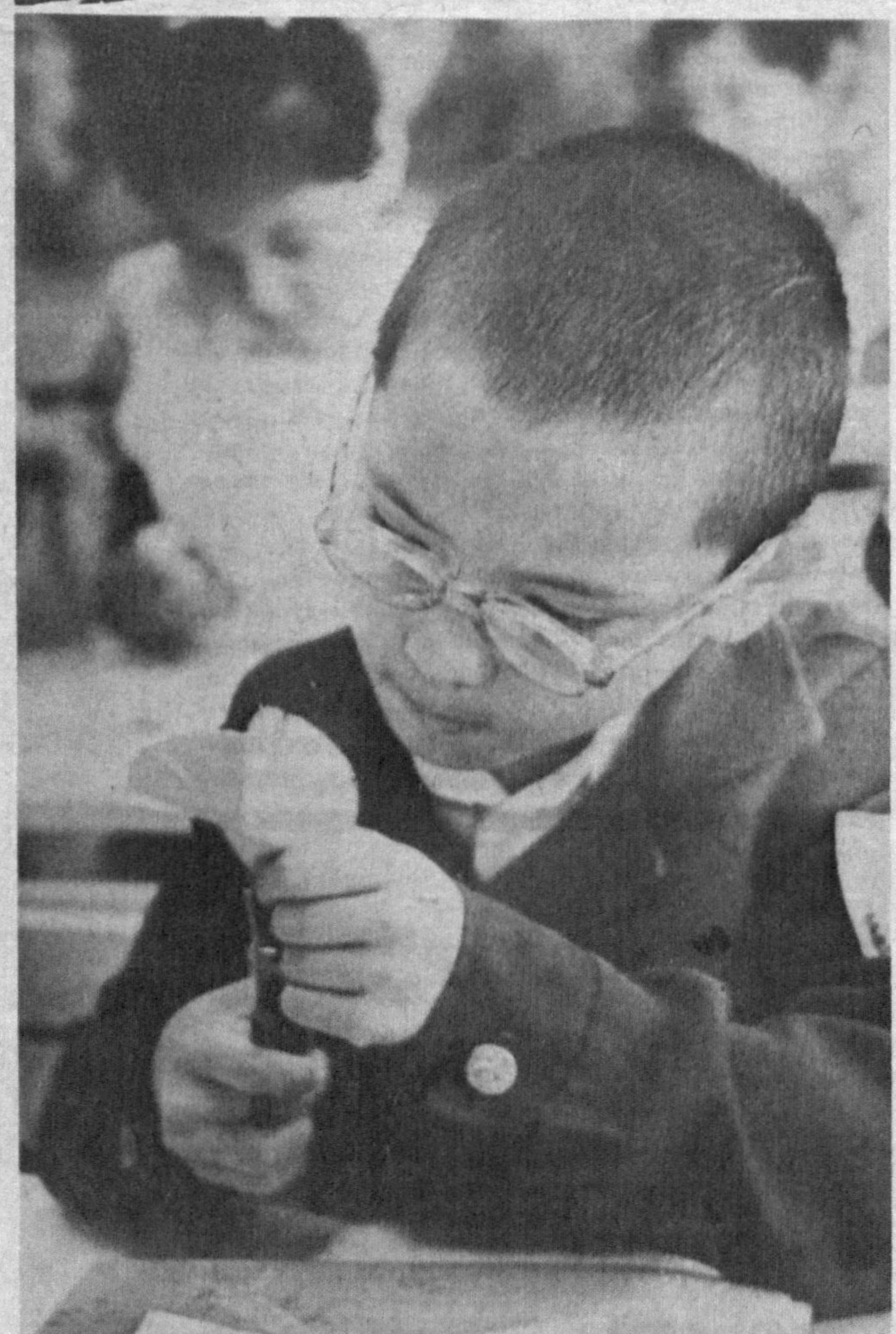
— ёшлигидан етим қолган, она меҳридан бебаҳра ўсаётган Моҳигулга оналик меҳрини беролмади. Бунинг ўрнига хўрлаш, калтак, масҳаралашларга дучор бўлди у.

Иккинчидан, атрофдаги одамлар (хат муаллифи Гуллоладан ташқари) ундан биргина ҳол-аҳвол сўрашга ярамади. Ҳатто синфдошларининг ("У танаффусда ҳам худди одамовидай бир жойда, ҳеч кимга қўшилмай партада ўтираверарди") кўнглида: "Нега Моҳигул бундай аҳволда?" деган савол туғилмади. Агар шундай бўлиб Моҳигулнинг аҳволидан огоҳ бўлинганда, уйига бориб онасига тушунтиришлар олиб борилганда эҳтимол бир шўрлик қизча нобуд бўлмасди, у-да бизнинг орамизда юрган бўларди. Лекин начора, қайсидир адиб айтмоқчи: "Одамлар бир-бирини жуда кеч тушунишади".

Ш. КАРИМОВА, М. МАЪДИЕВА,
Қашқадарё вилояти, Касби туманидаги Ойбек номли мактаб ўқувчилари.

***
МОҲИГУЛНИНГ фожиаси биз — тенгқурларига сабоқ бўлади. Зеро, ушбу йўқотишдан сўнг хаёлимиздан биргина фикр ҳоким бўлсин: бир-биримизга меҳрли ва суянчиқ бўлайлик!

Саида ШАМСИЕВА,
Чимкент вилояти, Туркистон туманидаги "Коммунизм" мактаби.
Шу жумладан ушбу мақола хусусида бизга мактуб йўллаган барча куюнчак ўқувчиларга ўз миннатдорчилигимизни билдирамиз.

Ёнган киз жумдаликларидан

["Т.Ю." 15.12.92] МАҚОЛАСИНИ ЎҚИБ

Азиз ўқувчилар! Ёдингизда бўлса ушбу мақола газетамизнинг 46-сонидан чоп этилган эди.

Орадан бир кенча вақт ўтиб, биз ўз фикр-мулоҳазалари билан Моҳигулга ачиниш руҳида битилган талайгина мактублар олдик. Уларда сиз Моҳигулнинг ўғай онаси Зухра опадан чексиз нафратланиб, "тошюрак" дея ҳукм чиқарасиз. Атрофдагиларни эса "нодийда" ликда айблайсиз. Биз ҳам сизларнинг фикрингизга қўшилган ҳолда мактубларингиздан айримларини эълон қилишни жоиз топдик.

***

МЕН расм чизишга қизиқаман, орзуим-мусаввир бўлиш. Ўша куни мақолани ўқидиму бутун вужудимда қумурсқалар ўрмалаб кетаётгандек туюлди ва хаёлимни валфажр (қушлар чугури) тутди. Чунки Моҳигул қушдек озод, ҳур бўлишни истамабмиди осуда тушларида?! Нега у "сўнги манзил"га қараб қадам қўяётганида уйқудаги қушларни уйғотгиси ҳам келмади?! "Уйқудаги қушлар" лозим топсак бу ўхшатма — мудроқликда юрган атрофдаги синфдошлари, бепарқ қишлоқ одамлари эди.

Ўша тун расм чиздим, Моҳигулнинг сўнги онини жонлантирмоқчи

бўлдим. Ва ниҳоят... мана ўша расм: гуриллаб олов ёнмоқда, оловга оқ кийган қиз кириб қушмоқда. Лекин у ёнмади... бирдан қушга айланиб, кўк сари парвоз қилди...

Жаҳонгир ФОЗИЛОВ,
Фарғона вилояти, Богдоқ тумани худудидаги Улгарма қишлоғи.

***

... МАҚОЛАНИ ўқитувчимиз синфда ўқиб берди. Ўқиб бўлгач, ҳаммамнинг кўзида халқа-халқа ёш пайдо бўлди. Бу Моҳигулнинг кечмишларини руҳан ҳис қилишимиздан бўлса керак.

Моҳигул меҳрсизлик ва лоқайдлик қурбони бўлди. Биринчи галда унинг ўғай онаси Зухра опа (агар опа дейишга лойиқ бўлса) унга

Мен бу йил "Еш куч" ойнамасига обуна бўлган эдим. Аксарият синфдошларим эса "Тонг юлдузи"га езилишган. Улар ҳар ҳафтада газета олиб туришибди. Ўқиб чиқишгач, синфимизда қизиқарли баҳслар, мунозара ва тортишувлар бошланади. Мен эса улар фикрини тинглашдан нарига ўтолмайман. Шундай пайтларда "Тонг юлдузи"га езилмаганим учун ўзимни койиб қўяман. Гоҳ у, гоҳ бу дугонамдан газета олиб ўқиб бораёяман.

Ҳали ҳам обуна бўлишининг иложи бўлса, езилардим.

Наргиза ТОШЕВА,
Тошкент вилояти, Оҳангарон туманидаги 14-мактабнинг 8-синф ўқувчиси.

МУҲАРРИРИЯТДАН:

Азиз ўқувчилар, сизлар-чи? Обуна бўлишга улғурдингизми? Агарда тенгдошингиз Наргиза сингари ўтган йили езилолмай қолган бўлсангиз, ҳали ҳам кеч эмас. Турар жойингизга яқинроқ алоқа бўлишига бориб, сеvimли газетангизга обуна бўлишингиз мумкин. "Тонг юлдузи" келаси ойдан хонадонингизга кела бошлайди.

Ўрта таълим дастуридаги расм дарслари ўқувчиларни нафосат, гўзаллик оламга етаклайди. Дарсларда болалар расм, тасвирни қоғозга тушириш билан бирга картондан, қоғоздан бежирим, нафис нарсалар ясашни ҳам ўрганишади. Пойтахтимиздаги 241-мактабнинг 2-синф ўқувчиси Санжар Ҳасанов ҳам расм ўқитувчисидан картондан гул ясашни ўрганиб олди. У ясаган гул синфдош қизлариникидан ҳам чиройли чиқди. Бир қаранг-а!

Р.АЛЪБЕКОВ суратга туширган.

бўлмагандим

Халқимизнинг энг севили, қадри таоми ош. Бу таомсиз бирон ўзбекнинг тўй-ю тантанасини тасаввур қилиб бўлмайди. Мақтаб-мақтаб паловни еймизу унинг келиб чиқиш тарихи, қадимдаги палов тайёрлаш усуллари ҳақида кам маълумотга эгамиз. Бу ҳақда мутахассислар нима дейишади?

Н. СОДИҚОВА,

Оққўрғон туманидаги 6-мактаб ўқувчиси. кейинроқ тайёрлай бошлашган, деб тахмин қилишади. Чунки бу мутафаккирнинг бирон асарига палов ҳақида фикр юритилмайди.

Энг қадимги палов ёки шунга яқин таом ҳақидаги ёзма маълумот XIII асрнинг биринчи ярмига тўғри келади. Араб географи Ёқут шундай ёзади: "Улар (Хоразм аҳолиси) бир ратл (300-500 грамм) гуручга бўлақланган гўшт ва турп солиб, тўққиз коса сув билан катта қозонда қайнатишади.

Бундай тўйимли овқатдан кейин кун давомида бошқа егуликни оғизга олишмайди".

XV асрда яшаб ижод қилган шоир Шайх Абуишхоқ Фахриддин Хилладис Атьима Шерозий паловга атаб катта дoston ёзган. Унда бу таомни шоир "Барча таомларнинг шоҳи" деб изоҳлаган. XVI аср тарихий маълумотларида худди шу даврда тухумли палов тайёрлай бошлангани ёзилган. Осиё ва

***
Бу савол билан биз Ўзбекистон тарихий ва маданий ёдгорликларни асраш Бошқармаси консультанти, тарихшунос Л. И. ЖУКОВАга мурожаат қилдик.

Шарқнинг энг мазали, энг машхур ва энг қадри таомларидан бири паловдир. Байраму тўйларда, тантанаю маросимларда дастурхоннинг кўрки бўладиган ушбу таомнинг пайдо бўлиш жойи ва вақти ҳақида тарихшунос олимлар ҳали-ҳали тортишувни давом эттиришади. Бу масалага оид

ТАОМЛАР ШОҲИ — ПАЛОВ

халқимиз орасида жуда кўп ривоятлар юради. Ана шундай машхур ривоятлардан биттасини эшитиб кўринг-а: бу воқеа Искандар Зулқарнайн ҳукмронлик қилган йиллари бўлиб ўтган экан. Унинг катта кўшини эрта тонгдан қоронгу тунгача чўлу биебонлардан бораркан. Йўлнинг кети кўринмаси-да, озиқ-овқат тугабди. Улуғ Искандарнинг ҳам қорни очиб, газаблана бошлабди. Қўл остидаги асир ошпазни чақириб, бирон егулик тайёрлаб келишни буюрибди. Бечора ошпаз нима қилсин: озгина гуруч, озгина сабзи-пиёз, қулоқдеккина гўшт, ёгдан нима ҳам пиширса бўларди? Аммо буйруқни бажармаси...

Ошпаз барча масаллиқни аралаштириб пиширибди-да, шоҳнинг олдига олиб борибди. Ош-палов шундай пайдо бўлган дейишади. Аммо ривоятлар ҳар доим ҳақиқатга тўғри келган эмас. Чунки у даврларда гуручдан тайёрланган барча таомлар лой, сополдан ишланган идишларда пиширилган. Жазбуз қилмаса пишмайдиган палов ҳақида эса гап ҳам бўлиши мумкин эмас.

Археологларнинг маълумот беришларига қараганда, бу таом темир идишлар, қозонлар пайдо бўлган даврга, VIII-IX асрга тўғри келаркан. Аммо бундай қозонлар жуда қimmat бўлгани сабаб, у ҳаммага ҳам насиб этмаган. Палов пишириш учун қулай бўлган чўян қозонлар эса XIV асрга келибгина пайдо бўлган.

Олимлар бундай тўйимли ва мазали таомни кишилар Беруний даврида ёки ундан ҳам

Ўрта Осиё, Кавказорти ва Жанубий Осиё вилоятларида палов тайёрлашнинг тарихини ўрганган венгер олими А. Вамбери "Агар адашмасам палов Ўрта Осиёдан келиб чиққан, — деб ёзади. — Энг биринчи бўлиб палов тайёрлашни ўрганган афгонлар бу таомни "эцбег" деб аташган. Улардан кейин палов тайёрлай бошлаган форс халқи уни "кабули" деб номлашган".

Ҳозирги замон олимлари эса паловнинг келиб чиқишининг икки маркази — Эрон ва Ўрта Осиё эканлигини аниқлашди.

Шоҳ таомни тайёрлашнинг усуллари ҳам иккита бўлган — "аралаш" ва "аралашмаган" палов. "Аралаш" палов 500 йил олдин ҳам Ўрта Осиёда кенг тарқалган усул бўлган. Шу даврлардаги қирғизлар, жанубий қозоқлар, қорақалпоқлар ва туркманлар палов тайёрлашнинг бир усулини билишган ва ҳар доим ҳам масаллиққа тўғри риоя қилишмаган.

Бугунги кунда эса палов тайёрлашнинг турли усуллари мавжуд. Жумладан тожиклар 21, ўзбеклар эса 48 усулини биладилар.

Ўзбекистоннинг турли жойларида турлича паловлар тайёрланади. — "Фарғонада "қовурма палов", Самарқандда "софи" ва "софаки палов", Хоразмда "чалов" ва ҳоказо.

Шоҳ таомни лаганларда дастурхонга тортиш одати ўрта асрлардаёқ пайдо бўлган. XX аср бошида эса Бухоро амирлигида паловни мармар лаганларда тортиш удумга айланган. Бундай таом янада мазали бўлган.

Ўнлаб мақол ва маталларга, ривоятлару дostonларга асос солган, ешу қарини бир дастурхон атрофига йиғадиган, байрамларни безайдиган палов доим дастурхонимиздан аримасин.

ЧЕТ ЭЛЛИК ТЕНГДОШЛАРИНИГ ХАЁТИДАН

Жуда қадим-қадим замонларданоқ Амриқо оилаларида уй юмушларига ёрдамлашиш болаларнинг бурчи ҳисобланган. Унчалик бадавлат бўлмаган оилаларнинг болалари ҳам миллионерларнинг болалари билан бир қаторда ошхоналарда ишлашган, газеталар тарқатишган, ўт-ўланларни текислашган, машиналар ювишган. "Чикаго трибюн" газетасида эса бу ҳолатни инкор қилувчи мақола эълон қилинган. Мақола муаллифи Дж. Преслок шундай ёзади:

"Тушлик овқатдан кейин идишларни ювиш учун бўладиган "Жанг"ларда қўлаш учун болалар ўзига хос яширин курулға эга бўлишади чоғи. "Дарсларим" деган сеҳрли сўзни айтишлари биланоқ улар барча хўжалик юмушларидан озод бўлишади.

Яқинда Амриқода уй юмушларини тақсимлаш бўйича ўтказилган кенг қамровли тадқиқотлар шуни кўрсатадики, ўтмишга қараганда ҳозирги пайтда болалар уй юмушларига камроқ қарашадиган бўлиб қолишган экан. Ота-оналарнинг маълумотлари юқорилаб борган сари, уларда фарзандларининг қобилиятларини ўстиришга бўлган иштиёқ зўрая борар экан. "Болаларим эртаси кунни мактабда мустақил иш ёзишлари ҳақида хабар топсам, уларга ҳеч қачон идишларни ювдирмайман", — дейди уч нафар фарзанднинг онаси Марта Фельпман.

Тадқиқотлар маълумот олиш билан уй юмушлари орасидаги қизиқарли боғлиқлишни аниқлаб берди. Олий маълумоти, илмий даражаси бўлган оналар ўз фарзандларини хўжалик юмушларига жуда кам жалб қилишар экан. Лекин илмий даражаси бўлган эркеклар дипломи бўлмаганларга қараганда, уй-рўзгор ишларида кўпроқ ёрдамчи бўлишар экан. Жаҳондаги барча ишловчи аёллар, жумладан Амриқо аёллари

Ёш ихтирочи

— Рафиқдаги техникага бўлган қизиқиш, интилиш, ўз устида жиддий ишлаш билан уйғунлашиб кетган, — дейди устози В. Е. Савицкий. — Шундан бўлса керак, тўғрақ машғулотларини ҳеч қолдирмайди.

Рафик Кўкон шаҳар еш техниклар станциясининг космик моделчилик тўғрагига қатнай бошлаганида дастлаб бироз иккиланганди. "Эплаб кетармиканман?" хаёлидан ўтказди турли моделларни ясаб ўтирган, аллақандай схемалар устида бош қотираётган болаларни кузатаркан. Орадан йиллар ўтди. Ҳозирги кунга келиб тўғрақда моделлар яшаш бўйича унинг олдида тушадигани йўқ. Дўстлари ҳам бежиз ҳавас қилишмайди-да.

Суратда: Кўкон шаҳридаги 1-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Рафик Салимов устозининг ўғитларини диққат билан тингламоқда.

Р. АЛБЕКОВ суратга туширган.

Азиз бобожонимиз АБДУКАРИМ ота!
Сизни қутлуг 70 ёшингиз билан самимий табриклаймиз. Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз.

Бахтимизга доимо омон бўлиб, узоқ умр кўринг!
Набираларингиз:
Ваҳобжон, Муҳаммаджон, Феруза, Моҳинур Раҳимовлар.

Сирдарё вилояти, Ховос тумани, Қўшқанд жамоа хўжалиги.

Табриклаймиз!

ҳам уй-рўзгор ташвишларию бола тарбиясидаги асосий оғирлик асосан аёллар зиммасида эканлигини яхши билишади. Шунга қарамай тадқиқот муаллифлари Браун университетининг ходимлари Ф. Голдшайдер ва Чикаго дорифундунининг социологи Л. Уэйтларда эркекларнинг ҳам оила юмушларидаги аралашувининг ошиб бориши кўрсаткичи кўнгили таассурот қолдирган. Болаларнинг уй-рўзгор ишларида аралашувининг пасайиши хусусида гап кетганда, ота-оналар фарзандларининг усиз ҳам ўқиш ва жамоат ишларига қўмилиб кетганликларини

Болалар юмушлари бу?

таъкидлашмоқда. Бир аёлнинг фикрича: "Пол ювиш бу фан эмас, зарур бўлганда ҳар ким бу ишни удаллаши мумкин" экан.

Голдшайдер ва Уэйтлар ўзларининг "Янги оила" номли янги китобида шундай ёзишади: "Маълумотли ота-оналар фарзандлари болалигига келажакдаги меҳнат бозоридаги курашларга тайёрлик даври, деб қарашади. Шунинг учун улар ўғил-қизларини бу нарсага жиддий тайёрлаб боришади. Ақлий меҳнат жисмоний меҳнатдан қадрироқ бўлганлиги учун ҳам ота-оналар фарзандларининг қобилиятларини ривожлантиришга алоҳида аҳамият бериб келишади".

Шунга қарамай юқорида айтиб ўтилган анъаналарга бир ёқдамалик билан ёндошиш керак эмас. Қора танли оилаларнинг фарзандлари оқ танли оилаларникига қараганда кўпроқ уй юмушларида ота-оналарига мададкор бўлишар экан. Ўсмир қизларнинг зиммасига ўғил болаларникидан кўпроқ маъсулият юклатилар экан. Улар анъанавий аёллар бажариб келган юмушларни бажаришади: бозор-ўчар, овқат пишириш, кир-чир, бола боқиш.

Олимлар яна бир ҳолатни эътироф этишади: ишлайдиган аёллар уй юмушларини қанчасини бажараётганликларини кўришади ва яхши билишади, лекин эрлари ва ўғилларининг бу борада қилаётган ёрдамларини пайқашмайди ҳам.

"Садо" Халқаро экспресс ахбороти ҳафталигидан.

"ҚОЙИЛ, БОЛАЛАР!"

Совет туманида 45 мингдан ортиқ ёшлар истиқомат қилади. Яқинда улар учун янгича дам олиш мавсуми — "Муסיқа ва биз" эстрада қўшиқлари куйловчи ёшларнинг IУ туман-танлов конкурси очилди. Танлов-конкурс якунида голиблар ҳам эълон қилинди. Улар 52-мактаб ўқувчилари Анжела Камолова ва Данил Шокиров, 48-мактабдан Гуля Аҳмедова, 33-мактабдан Ирина Сальченко ва 56-мактабдан Фахриддин Усмоновлардир.

Танловнинг энг ёш иштирокчиси 53-ўрта мактаб ўқувчиси Аҳмаджон Қодиров эди. У ижро этган "Онажон, бор бўлинг" қўшиғи учун алоҳида совринга эга бўлди.

"Қойил, болалар!"
Тўқимачилар маданият саройини тўлдирган санъатсеварларнинг бир овоздан айтган кутлови шу бўлди!

Тўғрунпўлат СУЛАЙМОНОВ,
Наманган шаҳри, Ҳамза кўчаси, 5-уй. "Ишчи шарофи" газетаси.

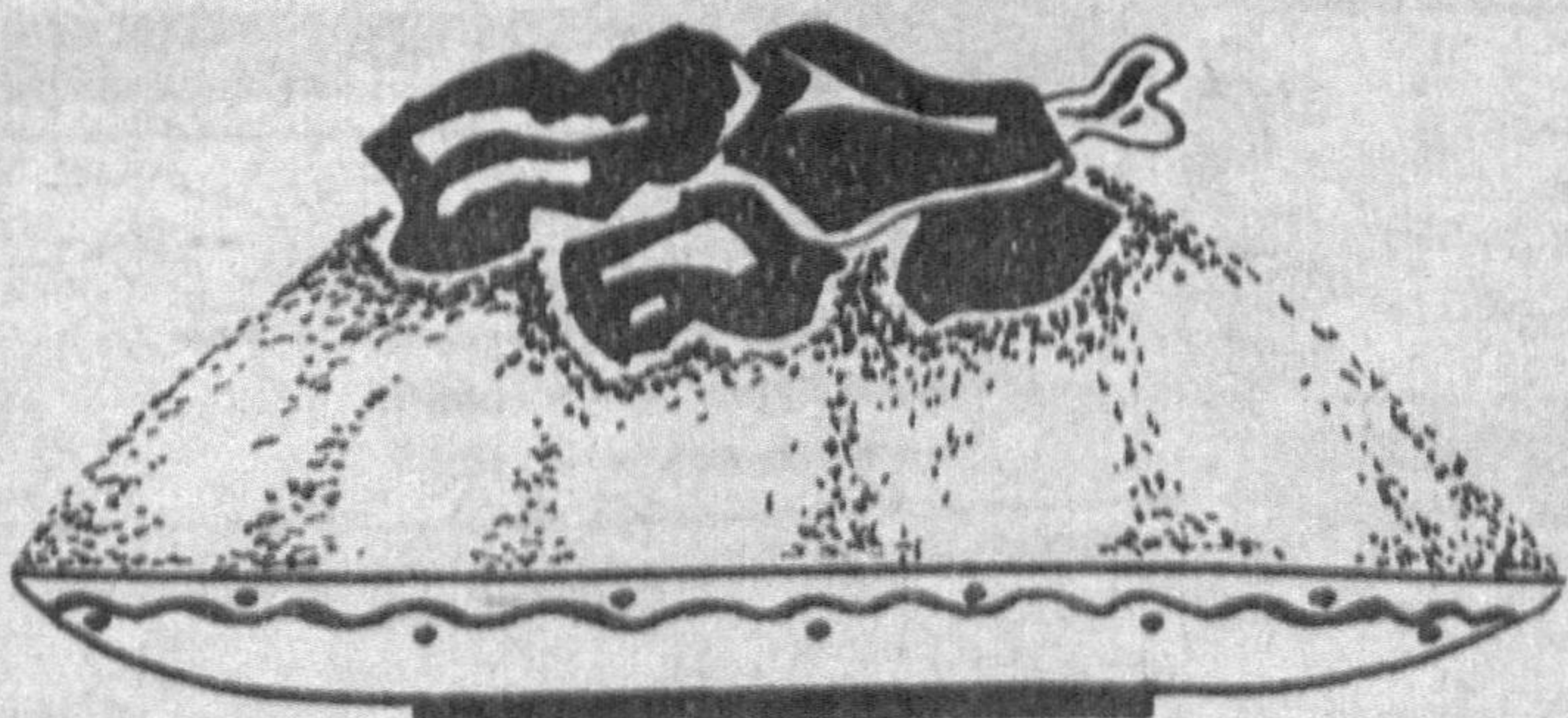
Безори — тартибга чақирувчи

—Ада, адавой. Энди муаллимам яхши бола дейдиган бўлдилар, — отасига мақтанди Азимжон.

—Бирор яхшилик қилдингми, муаллима опанга ёки фанлардан ўқининг юқорига кўтарилдингми? — ичдан қувониб сўради ота.

—Энди кўчада ҳеч кимга тегмайман. Одоблиман. Фақат жисмоний тарбия ва меҳнат дарсларида бир-бири билан жанжаллашадиган синфдошларимни бошлаб тартибга чиқариб қўядиган бўлдим-да, — кеккайди Азимжон.

Эргаш ОТАЕВ,
Бухоро вилояти, Қизилтепа тумани.

ҚАРДОШЛИК РИШТАЛАРИ

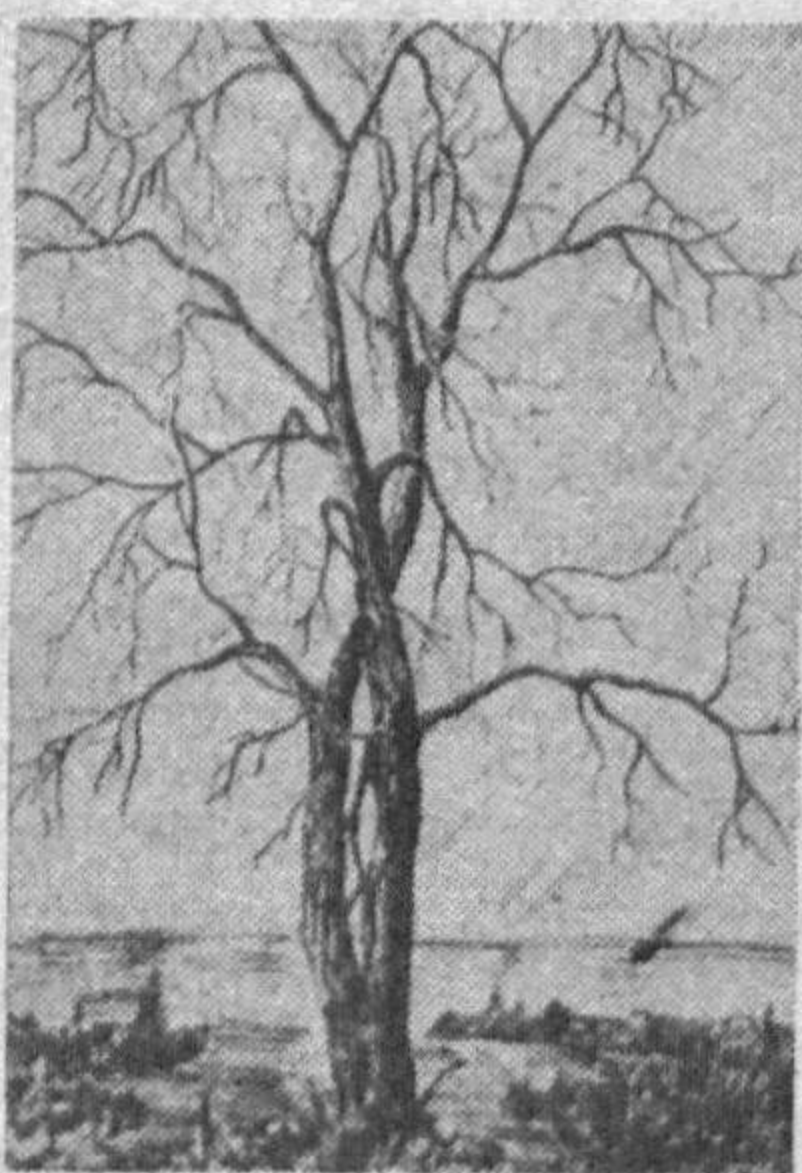

**Яқинда юртимизда
Қорақалпоғистон
Республикаси маданияти
кунлари бўлиб ўтди.**

Айни кунларда Ўзбекистонда Қорақалпоғистон Республикаси маданияти кунлари бўлиб ўтди. Улар бизга ўзларининг миллий адабиёт ва санъатини, қўшиғию рақсларини намойиш этдилар.

Кўп замонлардан буен давом этиб келаётган қўшничилигимиз, урф-одат ва анъаналаримизнинг яқинлиги халқимизни бирлаштириб, дўстлигимизни янада мустаҳкамламоқда.

Суратларда: пойтахтимиздаги А. Навоий номидаги театр майдонида ташкил этилган қорақалпоқ халқ амалий санъати кўргазмасидан. Есжон Косполатов номидаги 1-мактабнинг ёш мусаввирлари ижодидан намуналар.

Р. ШАРИПОВ суратга туширган.

КИТОБИМ — ОФТОБИМ МЕНИНГ

— Қани, болалар, ёд олган шеърларингизни яна бир бор такрорлаб туринглар-чи, — деди Хури опа Тешабоева, — ҳализамон меҳмонлар ҳам келиб қолишади.

Бироз ўтмай ўқувчилар билан лиқ тўла залдаги ғовур-ғувур тинчиди. Ўқувчиларнинг "келишди-келишди" деган овозлари, қарсақлар билан қоришиб кетди. Ўқувчилар юзларида табассум, қувонч билан ўзларининг катта дўстларини кутиб олишди. Болалар шоирлари учун уларнинг олқишларию меҳридан ортиқроқ бахт бўлмаса керак. Залга бирин-кетин кириб келаётган болаларнинг сеvimли шоирлари Анвар Обиджон ҳамда Турсунбой Адашбоев чехрасига боқиб айнан ана шундай мамнунликини ўқиб олиш қийин эмасди.

3-"Е" синф ўқувчилари тайёрлаган "Китобим — офтобим" деб номланган адабий кеча бошланди. Шерзоджон билан Иродахон Навоий ғазалларини, араб тилидан ёд олган шеърларини ўқишди. Кейин эса куй қўшиққа, рақсага уланиб кетди. Ўқувчилар ижро этган китобга меҳр қўйиш хоҳ бадий бўлсин, хоҳ дарслик — авайлаб-асраш кераклик ҳақидаги интермедия меҳмонларда ҳам, йиғилган ота-оналарда ҳам жуда катта қизиқиш уйғотди. Айниқса, ўзига берилган ролларни қойилмақом қилиб ижро этган Шерзоджонни катта-ю кичик ҳавас билан олқишлади. Кеча сўнггида навбат шоирларга берилди. Шоир Анвар Обиджон ўзининг янги қувноқ, ўйноқи шеърларидан ўқиб берган бўлса, Турсунбой Адашбоев болалар учун нашр этилган янги китоблар ҳақида гапириб берди. Кечани олиб борган билимдон ва зукко Шерзоджон ҳамда Иродахонларга янги чоп этилган болаларбоп китоблардан совға қилди. Болалар шоири бўлиш, улар қалбига йўл топиш, болаларбоп ёзиш учун катта одамларнинг ўзи ҳам болага айланиши керак, дейишади. Дарҳақиқат, улар даврасида яйраб ўтирган, чиқишларидан болаларча завқланган шоирларимиз кечадан бир олам таъсирот билан қайтишди.

Суратларда: Тошкент шаҳридаги араб тилига ихтисослашган 22-мактабда бўлиб ўтган ушбу кечадан лавҳалар.

Р. АЛЪБЕКОВ суратга туширган.

Суюкли набирам САБОҲАТХОН!

Сени туғилган кунинг, 6 ёшга тўлишинг муносабати билан чин қалбимдан табриклайман. Сенга узок-умр, сихат-саломатлик тилайман. Умринг боқий бўлсин, деб: бу-вижонинг.

Тошкент шаҳар, Юнус-Обод тумани Муродова 1-тор кўча, 24-уй.

Табриклаймиз!

Абдул ФАРОЖ

ҲИКОЯТЛАР

Бир соддага болалар тош отишибди. Содда болалардан қочиб бораётганида, ёш бола кўтариб келаётган аёлга рўпара келиб қолибди. У ҳеч нарсадан ҳеч нарса йўқ аёлнинг қўлидан болани тортиб олиб, кетига тушира кетибди:

Аёл:

— Ҳой, ноинсоф! Норасида гўдакнинг гуноҳи нима? — деса, содда киши шундай дебди:

— Бефаҳм! Наҳотки тушунмасанг! Бу ҳам катта бўлса анави менга тош отган акаларидан беш баттар бўлади!

***

Бир содда чўлда баланд товуш билан бақириб бораётган экан, ундан:

— Бу нима қилганинг? — деб сўрашса, у:

— Овозим қаергача боришини билмоқчиман, — дебди.

Саидалий МАЪМУР

АНЖИР ДАРАХТИ

Дарахтда хил-хил,
Пишибди анжир.
Мен томошадан
Тўймасман ҳеч бир...
Анжир томонга
Тикилар кўзим.
Аммо ўзимга
Йўқдир иложим.
Телевизорда ҳам,
Анжир дарахти.
Уни чизмабди
Ўлкам рассоми.

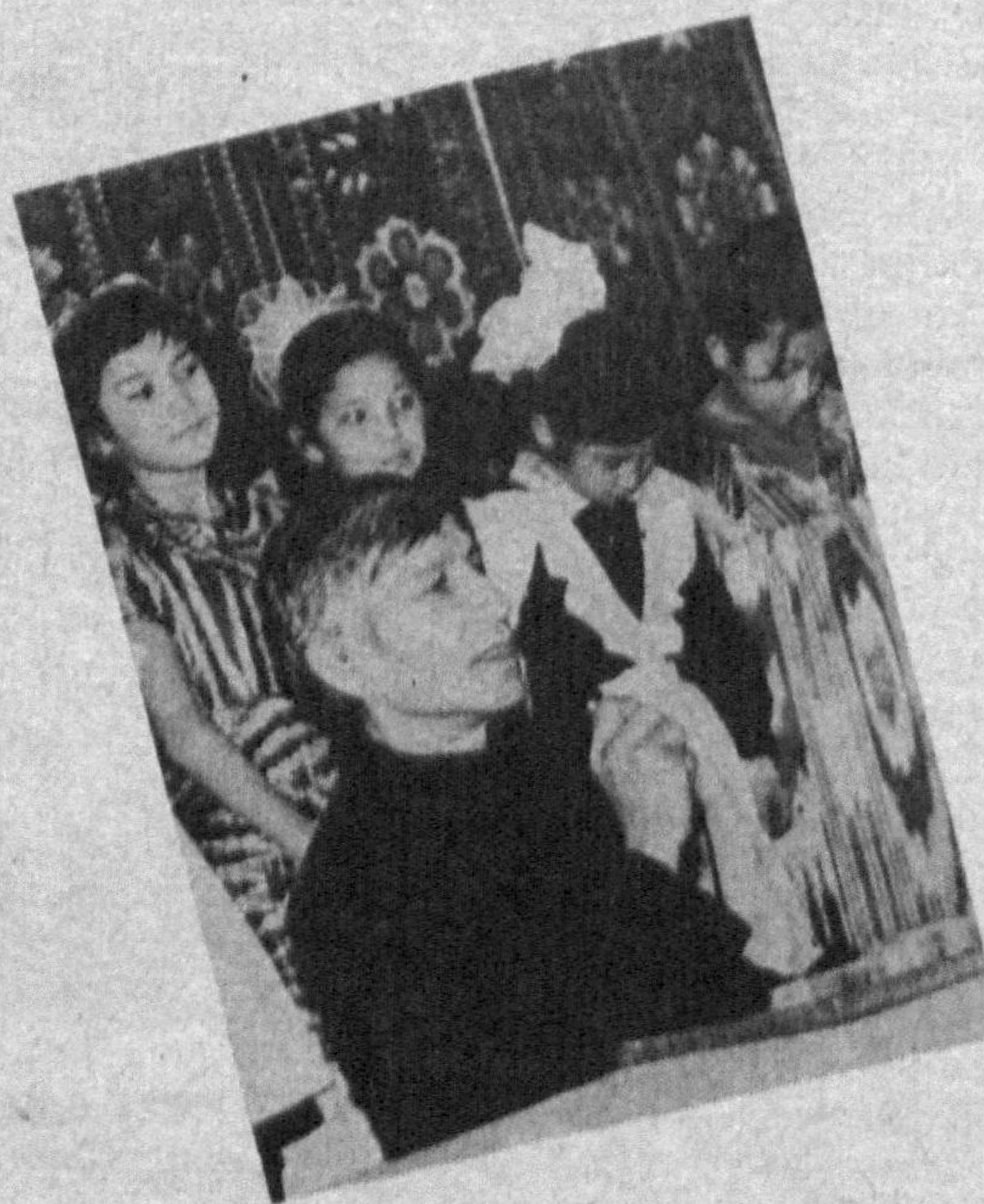

Наримон БАҚОЗОДА

ПҶРОЗЧА

— Қаерга бординг, Хўжа?
— Айландим кўча-пўча.
— Нималарни кўрдинг Хўжа?
— Икки, учта жўжа-пўжа.
— Сотиб олдинг не, Хўжа?
— Хўрозчаю пўрозча
— Нени кўрсатдинг, ука?
— Икки ҳисса баробар
— Ундай бўлса сен тўхта
— Икки ҳис қилай уни.
— Бири менга хўрозча
— Бири сенга пўрозча.

Тожикистон жумҳурияти,
Мирзо Улуғбек туманидаги
308-мактабнинг 5-"А" синф
ўқувчиси Оқилна НАБИЕВА,
тожикчадан ўйрган.

Бош муҳаррир: Ақром БЕРДИМУРОДОВ.

Таҳрир ҳайъати:
Ф. ЖАЛИЛОВА, Т. КАРИМОВ, А. КҶЧИМОВ,
М. ПИРМАТОВ /масъул котиб/,
М. РАҲИМБЕРДИЕВА, Ш. СУННАТОВ,
Д. ТУРАҲМЕТОВА.

Тягисе этувчи:

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ
МАРКАЗИЙ ҚҶМИТАСИ

Газета 1929 йил, 1 августдан
«ЛЕНИН УЧҚУНИ» номи билан
чиқа бошлаган.

Маълумот учун телефон: 33-49-45

Бизнинг манзилгоҳ:
700083. ТОШКЕНТ ШАҲРИ,
ЛЕНИНГРАД КҶЧАСИ, 32-УЙ.
Нашр кўрсаткичи: 64563
Чоп этиш вақти — 18.00.

Газета ҳафтанинг сешанба кўни чиқади.